

Przeszość Demograficzna Polski 44 (2022): 87–108

Poland's Demographic Past 44 (2022): 87–108

ISSN (print): 0079-7189

ISSN (online): 2719-4345

DOI: 10.18276/pdp.2022.44-04

Jarosław Roman Marczewski

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7021-6806>

Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, Instytut Nauk Teologicznych

email: jaroslaw.marczewski@kul.pl

Spisy ludności rzymskokatolickiej parafii Bończa z pierwszej połowy XVIII wieku

The Population Census of the Roman Catholic Parish in Bończa of the First Half of the 18th Century

Abstrakt

Spisy ludności pochodzące sprzed drugiej połowy XVIII wieku są rzadkością na terenie Polski. Wyjątkowym rezultatem poszukiwań badawczych w archiwach parafii dawnej diecezji chełmskiej obrządku łacińskiego jest zatem rejestr spowiedniczy z Bończy datowany na lata 1728–1750. Jego edycja, będąca włączeniem do obiegu naukowego cennego materiału źródłowego, stanowi szansę opracowania zawartych w nim danych przez specjalistów z zakresu demografii historycznej, zwłaszcza w odniesieniu do struktury wewnętrznej gospodarstwa domowego i zmian zachodzących w jego składzie. Zachowane w parafii księgi metrykalne chrztów i zgonów z tego okresu również umożliwiają szersze badania.

Abstract

Population censuses from before the second half of the 18th century are rare in Poland. Therefore, an exceptional find in the parish archives of the former Latin rite Chełm diocese is the confessional register from Bończa, dating from 1728–1750. Its publication, which is the inclusion into academic circulation of valuable source material, provides an opportunity for specialists in historical demography to study the data it contains, especially with regard to household structure and the developmental cycle of domestic groups. Wider research is also made possible by the parish registers of baptisms and deaths preserved from that period.

Słowa kluczowe

Bończa, parafia, spis ludności, spis spowiedniczy, metryki

Keywords

Bończa, parish, population census, confessional census, parish register

Wprowadzenie

W ramach szerszej kwerendy archiwalnej, przeprowadzonej w pierwszej dekadzie bieżącego stulecia, w 63 parafiach niegdysiejszej diecezji chełmskiej obrządku łacińskiego, znajdujących się aktualnie na terenie Polski i wchodzących w skład struktur organizacyjnych archidiecezji lubelskiej, diecezji siedleckiej i diecezji zamojsko-lubaczowskiej, udało się poczynić ważne ustalenia odnośnie do zachowanych rękopiśmiennych materiałów źródłowych doby staropolskiej¹. Okazało się, że dokumenty z okresu przedrozbiorowego przechowywane są – i to w niewielkiej liczbie – jedynie w 38 placówkach parafialnych. Łącznie zdołano odnaleźć 130 odnośnych jednostek archiwalnych. Spośród nich zdecydowaną większość, bo aż 88 obiektów, stanowią księgi metrykalne. Cennym odkryciem była identyfikacja jedyne zachowanego w tym zbiorze zestawu spisów ludności. Pochodzi on z pierwszej połowy XVIII wieku z parafii Bończa. Celem niniejszego artykułu jest źródłowa edycja odnalezionego tekstu – dość typowego pod względem formy i zakresu treściowego, ale zarazem będącego unikalnym materiałem archiwalnym, zważywszy na teren jego pochodzenia i czas powstania². Za jego

¹ Rezultaty wspomnianej kwerendy znalazły swoje pełne i szczegółowe zestawienie w artykule z 2008 r., zob. Jarosław Roman Marczewski, „Rękopiśmienne materiały źródłowe doby przedrozbiorowej do dziejów diecezji chełmskiej obrządku łacińskiego we współczesnych archiwach parafialnych archidiecezji lubelskiej, diecezji siedleckiej i diecezji zamojsko-lubaczowskiej”, *Archiwa Biblioteki i Muzea Kościelne* 89 (2008): 249–262.

² Warto zwrócić uwagę, że rejestry spowiednicze parafii dawnej diecezji chełmskiej obrządku łacińskiego funkcjonują w obiegu naukowym w minimalnym zakresie, zob. Konrad Rzemieniecki, „Spis ludności rzymskokatolickiej parafii Tartaków z lat 1787 i 1789”, *Przeszłość Demograficzna Polski* 36 (2014): 113–150. Ponadto dla całego obszaru przedrozbiorowej Rzeczypospolitej rzadko publikowane były rzymskokatolickie rejestry spowiednicze i ich opracowania, odnoszące się zwłaszcza do pierwszej połowy XVIII w., zob. Emilia Brodnicka, „Ludność parafii Wielen nad Notecią w drugiej połowie XVIII wieku”, *Przeszłość Demograficzna Polski* 2 (1969): 193, 195–196; Bohdan Puczyński, „Ludność Brzeżan i okolicy w XVII i XVIII wieku”, *Przeszłość Demograficzna Polski* 4 (1971): 189, 203–204; Zdzisław Budzyński, *Ludność pogranicza polsko-ruskiego w drugiej połowie XVIII wieku: stan, rozmieszczenie, struktura wyznaniowa i etniczna. Dokumentacja statystyczna i kartograficzna*, t. 1 (Przemyśl–Rzeszów: Wydawnictwo WSP, 1993); Zdzisław Budzyński, Małgorzata Sochacka, „Ludność parafii Hyżne koło Rzeszowa w świetle spisów spowiedniczych z lat 1728–1747”, w: *Studia i materiały z dziejów społecznych Polski południowo-wschodniej*, t. 1, red. Zdzisław Budzyński (Rzeszów: Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, 2003), 161–181; Mikołaj Sołtysek, „Od makromodeli do mikrohistorii – gospodarstwo domowe

publikacją przemawia fakt, iż tego rodzaju źródła – o ile, jak w tym wypadku, mają charakter seryjnych spisów spowiedniczych – niosą ze sobą istotny potencjał badawczy, pozwalają mianowicie na analizę i dynamiczne ujęcie struktury historycznych gospodarstw domowych. Należy wszakże pamiętać, że w zakresie badania stanu zaludnienia podlegają one pewnym ograniczeniom – nie ujmują bowiem ludności innej niż rzymskokatolicka, pomijają dzieci w wieku przedkomunijnym, jak również pozostawiają wątpliwość odnośnie do faktycznej realizacji obowiązku wielkanocnego i jego wyczerpującej rejestracji. Wymagają zatem dużej ostrożności w ich krytycznym wykorzystaniu przy szacunkach ludnościowych³.

Parafia Bończa

Miejscowość Bończa położona jest 27 km na południe od Chełma, na dawnym szlaku wiodącym z Lublina na Wołyń, na odcinku z Krasnegostawu do Hrubieszowa. Jej początki datują się co najmniej na połowę XV stulecia. Pierwotna nazwa miejscowości – Pustotew – została zmieniona, a toponim „Bończa” został urobiony od herbu rodowego Sienickich, XVI-wiecznych właścicieli tamtejszych dóbr⁴.

Dokładna data powstania parafii nie jest znana. Wydaje się bardzo prawdopodobne, że parafia mogła zostać zorganizowana jeszcze w XV wieku. Z pewnością istniała przed 1531 rokiem. Do parafii należały w XVI stuleciu – poza Pustotewem (Bończą) – również wsie Olszanka, Ostrów i Rakołupy⁵. W ósmej dekadzie XVI stulecia właściciel Bończy, Mikołaj Sienicki, będąc wyznania ewangelickiego, sprostestantyzował parafię. Stan ten utrzymywał się do lat 30. XVII wieku, kiedy to na skutek zabiegów biskupa chełmskiego Remigiusza Koniecpolskiego sprawa własności świątyni została wniesiona przed sąd ziemski chełmski, stamtąd wywołana przed Trybunał Koronny w Lublinie. Na mocy uzyskanego wyroku kościół wraz z jego majątkiem został w 1636 roku przysądzony katolikom. Osobna umowa pomiędzy właścicielami wsi a stroną kościelną uregulowała szczegóły gospodarcze funkcjonowania parafii. Świątynię – wymurowaną przez Mikołaja Sienickiego na miejscu poprzedniej drewnianej – rekonceyliował pod wezwaniem św. Stanisława biskupa i męczennika ks. Jan Sasin, kanonik i oficjał chełmski,

---

w parafii Bujakowskiej w latach 1766–1803”, *Przeszłość Demograficzna Polski* 25 (2004): 7–75; Piotr Rachwał, „Spis ludności parafii Konopnica z 1760 roku”, *Przeszłość Demograficzna Polski* 38 (2016): 117–133.

³ Cezary Kukło, *Demografia Rzeczypospolitej przedrozbiorowej* (Warszawa: Wydawnictwo DiG, 2009), 73–74.

⁴ Włodzimierz Czarnecki, „Rozwój sieci osadniczej ziemi chełmskiej w latach 1451–1510”, *Rocznik Chełmski* 5 (1999): 22–23.

⁵ Włodzimierz Czarnecki, „Rozwój sieci parafialnej Kościoła łacińskiego w ziemi chełmskiej do początku XVII w.”, *Roczniki Humanistyczne* 48 (2000), 2: 61.

zaś pierwszym katolickim proboszczem po okresie protestanckim został ustanowiony ks. Jan Kurowski⁶.

Parafia od początku należała do łacińskiej diecezji chełmskiej. Jako że w diecezji w 1604 roku dokonano podziału na dekanaty, parafia – po odzyskaniu charakteru katolickiego w 1636 roku – znalazła się w dekanacie krasnostawskim⁷. W tym czasie odpadła od niej wieś Rakołupy⁸, stąd granicami parafialnymi objęta była odtąd jedynie Bończa oraz leżące od niej na wschód Olszanka i Ostrów⁹. Teren parafii był mieszany wyznaniowo bądź obrządkowo. W połowie XVI wieku wyznawcy prawosławia mieli swoją cerkiew w Rakołupach¹⁰. Natomiast w XVII i XVIII wieku miejscowi unicy posiadali cerkiew w Bończy¹¹. Granice unickiej parafii pokrywały się z granicami parafii łacińskiej, analogicznie obejmując Bończę, Olszankę i Ostrów¹².

Kościół bonecki był wzniesiony z cegły. Z protokołów wizytacyjnych z pierwszej połowy XVIII stulecia wynika, że nie był konsekrowany. W tym czasie wyposażenie wnętrza kościoła było w całości drewniane. W nawie świątyni znajdowały się trzy ołtarze. W ołtarzu głównym – na którym spoczywało ozdobne tabernakulum – umieszczony był obraz św. Stanisława, patrona parafii, na zasuwie obraz Świętej Rodziny, zaś ponad nimi obraz Dzieciątka Jezus w scenie narodzenia w Betlejem. Ołtarz po prawej stronie kościoła poświęcony był św. Antoniemu z Padwy i mieścił jego wizerunek. Ołtarz po lewej stronie był poświęcony Matce Bożej Miłosierdzia. Postacie na obrazach ołtarzowych były ozdobione srebrnymi koronami i wotami. Na środku świątyni znajdowała się chrzcielnica. Po lewej stronie ołtarza głównego umieszczono ambonę ozdobioną wizerunkami ewangelistów. W kościele zainstalowany był konfesjonał i ławki. Brakujące początkowo organy zostały zakupione i umieszczone na chórze ozdobionym malowaną sceną sądu ostatecznego. Również

⁶ Archiwum Archidiecezjalne Lubelskie (dalej: AAL), sygn. Rep. 60 A 150, *Acta visitationis dioecesis Chelmensis (1635–1638)*, 107r–108r.

⁷ Jakub Sawicki, *Concilia Poloniae. Źródła i studia krytyczne*, t. 9: *Synody diecezji chełmskiej obrządku łacińskiego z XVI–XVIII wieku i ich statuty* (Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1957), 108–110, 200.

⁸ Po odpadnięciu od parafii Bończa wieś Rakołupy weszła w skład parafii Kumów, do której należała już w XV w.; AAL, sygn. Rep. 60 A 152, *Acta visitationis generalis omnium ecclesiarum dioecesis Chelmensis (1714–1718)*, 550v; Czarnecki, „Rozwój sieci parafialnej”, 69.

⁹ AAL, sygn. Rep. 60 A 152, 250v.

¹⁰ Aleksander Jabłonowski, *Polska XVI wieku pod względem geograficzno-statystycznym*, t. 7: *Ziemie ruskie. Ruś Czerwona*, cz. 1 (Warszawa: Warszawska Drukarnia Estetyczna, 1902), 185.

¹¹ AAL, sygn. Rep. 60 A 152, 250v.

¹² Archiwum Państwowe w Lublinie (dalej: APL), Chełmski Konsystorz Grekokatolicki, sygn. 35/95/0/5/110 [*akta Biskupstwa Chełmskiego z okresu rządów biskupa Maksymiliana Rylla wizytacje klasztorów żeńskich i cerkwi w dekanatach: chełmskim, lubomelskim, szczebrzeskim, hrubieszowskim, horodelskim, kaszogrodzkim, krasnostawskim, zamojskim, rateńskim, lubelskim, tyzowieckim, uhnowskim, tomaszowskim, waręzkim, stojanowskim, potylickim, belskim, sokalskim, buskim i tartakowskim*], 305.

na ścianach świątyni znajdowało się dwanaście malowanych scen religijnych. W zakrystii kościoła ulokowano jeszcze jeden ołtarz, z wizerunkiem Chrystusa Ukrzyżowanego. Zakrystia była wyposażona w szafę mieszczącą sprzęt i szaty liturgiczne. Wokół kościoła usytuowany był cmentarz, na którym wzniesiono ossarium. Dzwonnica z głównym dzwonem była drewniana, stała osobno w stosunku do kościoła. Na dachu kościelnym umieszczona była sygnaturka¹³.

Na uposażenie parafialne składały się działki w postaci jednego łąnu i dwóch półłanków na gruntach boneckich, dwie łąki i cztery ogrody oraz dziesięcina z jednego łąnu na gruntach ostrowskich. Ponadto własnością kościelną były działki użytkowane przez poddanych parafialnych w Bończy. Na mocy wspomnianej ugody, podpisanej z właścicielami wsi w 1636 roku, proboszcz otrzymywał także dziesięcinę pieniężną z Bończy i Olszanki w wysokości 200 złotych oraz określoną ilość korców zboża. Proboszcz cieszył się również przywilejem wolnego mlewa oraz wolnego wyrębu w lasach boneckich na opał i budulec. W skład gospodarstwa plebańskiego wchodził także inwentarz żywy. Obejście i zabudowania plebańskie znajdowały się przy kościele. Poza plebanią składały się na nie dom dla służby, stodoła, obora, gęsiarnia i komórki. Pomiędzy plebanią a kościołem znajdowały się sad i pasieka. Na gruntach plebańskich zamieszkiwali poddani zobowiązani do świadczenia pańszczyzny. W 1734 roku proboszcz osobiście ufundował i uposażył szpital parafialny, którego dochody zapewnione zostały w postaci czynszu rocznego, wynoszącego 10 procent od sumy 600 złotych przekazanej chełmskiemu kahałowi¹⁴.

Służba Boża realizowana była według wzorców powszechnych w okresie potrydenckim. Wieczorem w przeddzień niedziel i świąt śpiewane były pierwsze nieszpory, rano śpiewano matutinum, potem godzinki o Najświętszej Maryi Pannie, następnie odprawiano sumę, a po niej drugie nieszpory. Kazanie głoszone było przynajmniej w większe uroczystości. We właściwym porządku rocznym śpiewane były również suplikacje i odprawiane inne nabożeństwa. Dźwięk dzwonu wzywał codziennie rano i wieczorem do modlitwy Anioł Pański¹⁵. Jako że proboszcz nie posiadał innych beneficjów kościelnych i rezydował stale w parafii, można przypuszczać, że parafianie mieli zapewnioną wystarczającą obsługę duszpasterską i pełny dostęp do sakramentów¹⁶.

---

¹³ AAL, sygn. Rep. 60 A 152, 249r–v; AAL, sygn. Rep. 60 A 154, *Acta visitationis dioecesis Chelmensis (1726–1729)*, 54r–56v; AAL, sygn. Rep. 60 A 156, *Status ecclesiarum in dioecesi Chelmensi sitarum et decreta visitationum (1726–1742)*, 90–93.

¹⁴ AAL, sygn. Rep. 60 A 152, 249v–250v; sygn. Rep. 60 A 154, 56v–57v; sygn. Rep. 60 A 156, 93–95.

¹⁵ AAL, sygn. Rep. 60 A 156, 93.

¹⁶ AAL, sygn. Rep. 60 A 156, 93.

W świetle wizytacji z lat 1714 i 1726 liczba rzymskich katolików uprawnionych do spowiedzi – a więc oprócz dzieci poniżej 7–8. roku życia – wynosiła około 30 osób¹⁷. Podczas wizytacji w 1742 roku podano natomiast liczbę 40 takich parafian¹⁸. Znaczącą różnicę w stosunku do podanych wielkości zawierał o dziewięć lat późniejszy zapis wizytacyjny. W 1751 roku zanotowano mianowicie 120 parafian uprawnionych do spowiedzi¹⁹. Warto zauważyć, że wizytacja unickiej parafii boneckiej w 1760 roku przyniosła informację o około 500 osobach uprawnionych do spowiedzi wielkanocnej²⁰.

Wymienione dane trzeba traktować bardzo ostrożnie. Analizując załączone spisy spowiednicze, należy stwierdzić, że w 1728 roku do spowiedzi przystąpiło co najmniej 70 parafian²¹. Różnica w stosunku do wizytacyjnej liczby 30 z 1726 roku wynosiłaby zatem ponad 130 procent, co dezawuuje wiarygodność zapisu wizytacyjnego. Zapis wizytacyjny z 1742 roku mówi o 40 *paschantes*, zaś lista spowiednicza z 1743 roku wymienia ich co najmniej 98²². Z kolei zapis spowiedniczy z 1749 roku wskazuje na co najmniej 104 parafian, zaś zapis wizytacyjny z 1751 roku na około 120 osób²³.

Pierwszy wiarygodny spis mieszkańców wiosek parafii boneckiej pochodzi prawdopodobnie z 1823 roku²⁴. Informuje on o 78 domach i 419 mieszkańcach Bończy, 40 domach i 209 mieszkańcach Olszanki oraz o 19 domach i 84 mieszkańcach Ostrowa²⁵. Trzeba pamiętać, że ogólna liczba 712 mieszkańców trzech wsi obejmuje w tym wypadku całość ludności, niezależnie od wieku i wyznania. Warto zauważyć, że w spisie spowiedniczym z 1749 roku wspomniani są miejscowi Żydzi, u których pracowali niektórzy parafianie²⁶.

¹⁷ AAL, sygn. Rep. 60 A 152, 250v; sygn. Rep. 60 A 154, 56v.

¹⁸ AAL, sygn. Rep. 60 A 156, 93.

¹⁹ AAL, sygn. Rep. 60 A 157, *Decreta reformationum ab episcopo Chelmensi lata (1749–1750)*, 164.

²⁰ APL, Chelmski Konsystorz Greckokatolicki, sygn. 35/95/0/5/110, 305.

²¹ Archiwum Parafii pw. św. Stanisława BM w Bończy (dalej: APB), bez sygn., *Catalogus mortuorum 1730–1780*, 37–38.

²² APB, bez sygn., *Catalogus mortuorum 1730–1780*, 29–31.

²³ APB, bez sygn., *Catalogus mortuorum 1730–1780*, 25–27.

²⁴ Krzysztof Narojczyk, „Tabella Miast, Wsi, Osad Królestwa Polskiego z wyrażeniem ich położenia i ludności alfabetycznie ułożona w Biórze Kommissyi Rządowej Spraw Wewnętrznych i Policji z 1827 r. Znane źródło w nowej postaci”, *Przeszłość Demograficzna Polski*, 43 (2021): 44.

²⁵ *Tabella Miast, Wsi, Osad Królestwa Polskiego z wyrażeniem ich położenia i ludności alfabetycznie ułożona w Biórze Kommissyi Rządowej Spraw Wewnętrznych i Policji* (Warszawa: W Drukarni Łątkiewicza, 1827), t. 1: A–Ł, 7; tamże, t. 2: M–Z, 60, 70.

²⁶ APB, bez sygn., *Catalogus mortuorum 1730–1780*, 26.

Podstawa i zasady wydania

Publikowany tekst to spis uprawnionych do spowiedzi wielkanocnej katolików rzymskiego obrządku parafii Bończa zatytułowany *Status vivorum in parochia Bonecensi ad confessionem paschalem pertinentium*. Zgodnie z wytycznymi zawartymi w *Liście pasterskim do proboszczów*, dołączonym do postanowień synodu prowincjalnego z 1607 roku, a następnie w 1628 roku do synodyku prowincjalnego, duszpasterze zarówno w gnieźnieńskiej, jak również w lwowskiej prowincji kościelnej – do której należała diecezja chełmska – zobowiązani byli do sporządzania spisu zaniedbujących spowiedź czy komunię wielkanocną oraz do prowadzenia metryki obejmującej wszystkich parafian²⁷. Jeśli spis miał stanowić listę przystępujących do wspomnianych sakramentów, to księga stanu parafian winna zawierać wiele informacji o wiernych, które byłyby przydatne w pracy duszpasterskiej. Potwierdzenie tych zobowiązań na gruncie lokalnym zawierały już statuty synodu chełmskiego z 1624 roku. Domagano się w nich od proboszczów, aby w związku z odbieraniem kolędy nawiedzali domy swoich parafian i spisywali rzymskich katolików, dowiadując się zarazem o ich kondycję duchową. Natomiast osobne listy spowiadających się i komunikujących proboszczowie winni sporządzać w celu dostarczenia ich urzędowi biskupiemu, który miał wymierzać kary poprawcze dla niestosujących się do kościelnego przykazania dorocznej spowiedzi i komunii wielkanocnej²⁸. Synod chełmski z 1717 roku nakładał z kolei na dziekanów obowiązek sprawdzenia w czasie corocznej wizytacji dziekańskiej, czy proboszczowie posiadali księgę „status animarum sive confessionis et communionis paschalis”²⁹. Wydaje się, że takie sformułowanie oznaczało zacieranie się w tym konkretnym wypadku różnic występujących pomiędzy jednym a drugim rodzajem rejestru³⁰.

Publikowany spis obejmuje lata 1728–1750. Wykaz został umieszczony w tylnej części księgi zmarłych zawierającej wpisy z lat 1730–1780³¹. Być może oznacza to, że wolumin najpierw prowadzono jako spis spowiedniczy, ale z racji oszczędnościowych, po odwróceniu księgi, zaczął służyć jako metryka zmarłych, która zdominowała swoją objętością wykazy spowiednicze. Księga jest dobrze zachowana, w 2021 roku została zaopatrzona w pracowni Archiwum

²⁷ *Synodus provincialis Gnesnensis provinciae sub Ioanne Węzyk [...] Petricoviae Anno Dni millesimo sexcentesimo vigesimo octavo die vigesima secunda mensis Maii celebrata* (Cracoviae: In officina Andreae Petricovii, 1629), C3.

²⁸ Sawicki, *Concilia Poloniae*, 144, 158.

²⁹ Sawicki, *Concilia Poloniae*, 230.

³⁰ Więcej uwag na temat specyfiki tych dwóch kościelnych źródeł statystyki ludnościowej poczynił Cezary Kukło, „Polska myśl i praktyka statystyczna do końca XVIII wieku”, w: *Historia Polski w liczbach*, t. 4: *Statystyka Polski. Dawniej i dziś*, red. Franciszek Kubiczek (Warszawa: GUS, 2017), 32–36.

³¹ APB, bez sygn., *Catalogus mortuorum 1730–1780*.

Archidiecezjalnego Lubelskiego w nową oprawę tekturową. Jest typem dutki o wymiarach 32,5 cm × 10 cm. Księga jest paginowana, liczy 46 stron, z czego 36 zostało zapisanych. Paginacja jest ciągła, rozpoczyna się od metryki zmarłych, co stanowi problem w oznaczaniu partii spisu spowiedniczego. Znajduje się on bowiem na 14 stronach numerowanych w odwróconym porządku, tj. od 38 do 25.

Tekst rejestru spowiedniczego został sporządzony w języku łacińskim, z niewielkimi wtrętami w języku polskim. Autorem wszystkich wpisów z listy był długoletni proboszcz parafii boneckiej, ks. Stanisław Florian Tadewicz, który sprawował swoją funkcję od 3 marca 1727 roku i był wspominany jako posiadacz beneficjum parafialnego jeszcze w czasie wizytacji przeprowadzonej 8 maja 1751 roku przez biskupa chełmskiego Józefa Eustachego Szembeka³². Z metryki parafialnej wynika, że zmarł 24 maja 1754 roku³³. Czy sporządzony przez niego spis był pierwszym o takim charakterze w parafii boneckiej? Może wydawać się, że tak, jako że jego poprzednik, ks. Jan Pawłowicz, proboszcz w latach 1712–1726, nie prowadził nawet metryki zmarłych, a jedynie księgi ochrzczonych i zaślubionych, co zostało mu wypomniane w czasie wizytacji biskupa chełmskiego Jana Feliksa Szaniawskiego w Bończy 12 września 1726 roku³⁴. Co prawda dokumenty wizytacyjne z lat 1714 i 1726, a więc z czasów probostwa ks. Pawłowicza, przytaczały zaokrąglone dane o liczbie wyspowiadanych parafian³⁵, jednak można wnosić, że były to rzędy wielkości, o których wizytatora informował proboszcz na podstawie własnych szacunkowych wyliczeń dokonanych *ad hoc*. Dopiero ks. Tadewicz podczas wizytacji przeprowadzonej 6 czerwca 1742 roku przedstawił zarówno księgi ochrzczonych, zaślubionych i zmarłych, jak również „vivorum ad Sacram Communionem in paschali tempore accedentium”³⁶. Wzorowy porządek, w jakim utrzymywał metryki parafialne, był w tym wypadku pochodną gorliwości i rzetelności w szeroko pojętej pracy kapłańskiej, która spotkała się z pochwałą archidiacona kapituły chełmskiej, ks. Piotra Józefa Pulskiego, wizytującego wówczas Bończy w imieniu biskupa³⁷.

Publikowany wykaz obejmuje 20 wpisów przybierających zróżnicowane formy. Pełna lista spowiednicza dotyczy lat 1728, 1733, 1736, 1738, 1739, 1743, 1749. W pozostałych latach wpisy miały charakter skrótowy, wskazujący jedynie

³² AAL, sygn. Rep. 60 A 157, 163–164.

³³ APB, bez sygn., *Catalogus mortuorum 1730–1780*, 8.

³⁴ AAL, sygn. Rep. 60 A 154, 56v.

³⁵ AAL, sygn. Rep. 60 A 152, 250v; sygn. Rep. 60 A 154, 56v.

³⁶ AAL, sygn. Rep. 60 A 156, 93.

³⁷ W dekrete reformacyjnym wizytator zanotował: „Exactam circa decorem Ecclesiae procuracionem Admodum Reverendi Tadewicz parochi moderni Bonecensis non laudare non possumus”; AAL, sygn. Rep. 60 A 157, 154.

na zmiany w stosunku do roku poprzedniego. W latach 1747–1748 z powodu choroby proboszcza wpisy miały walor bardzo ogólny.

Pełne rejestry spowiednicze dzieliły parafian boneckich według miejscowości zamieszkania. W ramach poszczególnych wsi podział przebiegał natomiast według zajmowanych siedzib z uwzględnieniem w pierwszym rzędzie dworów i folwarków. W wykazie uwzględniony został także status społeczny parafian, rodzaj wykonywanej pracy, informacja o związkach rodzinnych lub relacjach gospodarczych. Głowę domu zapisywano z imienia i nazwiska, zaś pozostałych mieszkańców tylko z imienia, o ile nosili to samo nazwisko. Przy poszczególnych domach i osobach odnotowywano skorzystanie ze spowiedzi na miejscu lub informowano o zezwoleniu i potwierdzeniu odbycia spowiedzi w innej parafii. W celu prowadzenia rejestru posiłkowano się – o czym informują niektóre zapisy – tzw. kartami spowiedziowymi.

W poniższej edycji skorzystano ze wskazań właściwych instrukcji wydawniczych³⁸. Pominięto wszakże przypisy tekstowe, jako niewiele wnoszące w odniesieniu do celu publikacji. W tekście ujednoliconą została pisownia nazw własnych do częściej używanych, a interpunkcja dostosowana do współczesnych zasad. Rozwiązane zostały wszystkie skróty grzecznościowe i konwencjonalne. Polskie przezwiska i nazwy własne będące określeniem wykonywanego przez wymieniane osoby zajęcia – o ile występują przy imieniu – zostały zapisane wielką literą, inaczej niż w przypadku tego rodzaju określeń łacińskich.

Na koniec warto wspomnieć, że w publikowanych spisach spowiedniczych znalazły się informacje o postaciach mogących stanowić przedmiot zainteresowania badaczy zajmujących się genealogią i prozopografią. Wśród osób przywołanych w źródle niektóre należały do szlacheckich rodzin Bronowskich, Brzezickich, Dąbrowskich, Głuskich, Gumowskich, Jurkiewiczów, Kałusowskich, Majewskich, Mankowskich, Mianowskich, Piaseckich, Piotrowskich, Pulskich, Radzikowskich, Ruszkowskich, Sochackich, Spinków, Strzeleckich, Suchodolskich i Żmudzkich. Stosownie do aktualnego stanu wiedzy w zakresie rozpoznania poszczególnych postaci, wiadomości o niektórych z nich zostały zamieszczone w przypisach rzeczowych.

---

³⁸ Kazimierz Lepszy, red., *Instrukcja wydawnicza dla źródeł historycznych od XVI do połowy XIX wieku* (Wrocław: Zakład im. Ossolińskich, 1953). W miarę potrzeb uwzględnione zostały również postulaty zawarte w *Instrukcji wydawniczej dla średniowiecznych źródeł historycznych* (Kraków: Drukarnia Uniwersytetu Jagiellońskiego, 1925) oraz w sporządzonym przez Adama Wolffa „Projekcie instrukcji wydawniczej dla pisanych źródeł historycznych do połowy XVI wieku”, *Studia Źródłoznawcze* 1 (1957): 155–181.

Edycja krytyczna

Rejestry spowiednicze parafii Bończa
[Bończa] 1728–1750

Oryg.: *Archiwum Parafii pw. św. Stanisława BM w Bończy, bez sygn., Catalogus mortuorum 1730–1780, 25–38.*

[38] Status vivorum in parochia Bonecensi ad confessionem paschalem pertinentium anno Domini 1728 connotatus

Villa Bończa

1. In aula magnificus dominus Petrus Suchodolski³⁹ cum sua consorte Teresia et cum famulis suis sunt confessi.
2. Nobilis Michael Majewski cum sua consorte Martianna sunt confessi, familiam nullam ritus latini fovent.
3. Thomas lignifaber cum sua uxore sunt confessi.
4. Subditus aulae Laurentius solus tantum latinus confessus.
5. Andreas textor, unicus Polonus confessus.
6. Joannes Ostapow subditus aulae solus romanus.
7. Sebastianus hortulanus aulae et textor cum filio suo Joanne confessi.
8. Jacobus mollator cum sua uxore Effemia de ritu graeco ducta sunt confessi.
9. Casimirus Szkulniak subditus plebanalis cum sua uxore Effemia sunt confessi.
10. Andreas subditus plebanalis cum sua uxore Catharina et cum filio Luca sunt confessi.
11. Simon Burak cum sua uxore Marianna confessi.
12. Stephanus Krzysiuk confessus.
13. Ministri ecclesiae Petrus Pawłowicz cum sua uxore Marianna et puer Adalbertus qui solet sacrificio missae servire confessi. Familia plebanalis ritus graeci haec in sua parochia confessa est.

Olszanka villa

1. Nobilis Simon Mianowski cum consorte sua Teresia, filia Marianna et Paulo filio confessi. Familia eorum ritus graeci.
2. Gregorius subditus aulae cum suo filio Joanne confessi. Et tanti in hac villa.

Ostrów villa

1. In aula gubernator dominus Bartholomaeus cum uxore sua Teresia et cum filiis tribus Helena, Sophia et Anna confessi.
2. Domini Brzeziccy, Stanislaus cum uxore sua Catharina, Nicolaus cum uxore sua Anna, Anna vidua cum filiis suis Alexandro et Josepho et Marianna filia, Joannes Żmudzki cum uxore sua Christina et tanti in hac domo.
3. Paulus Borys subditus aulae cum filiis suis Josepho et Francisco confessi.

---

³⁹ Adam Piotr Suchodolski – w latach 1701–1729 skarbnik chełmski; Henryk Gmiterek, Ryszard Szczygieł, oprac., *Urzednicy województwa bełskiego i ziemi chełmskiej XIV–XVIII wieku. Spisy* (Kórnik: Biblioteka Kórnicka, 1992), 186.

4. Josephus Barczuk cum filio suo Sebastiano.
  5. Paulus Biały subditus solus tantum.
  6. Joannes Maciuk cum uxore sua Magdalena.
  7. Bartholomaeus cum uxore sua Hedvige et cum filiis Simone et Mathia confessi.
  8. Joannes Gumienny cum uxore sua Sophia.
  9. Joannes Franczuk cum uxore sua Anastasia et matre Anna confessi.
  - [37] 10. Joannes Tkacz cum sua uxore Anna confessi.
  11. Bartholomaeus Tkacz cum uxore sua Catharina.
  12. Stanislaus Franczuk unicus.
  13. Lucas Tkacz unicus.
  14. Blasius Winnicki unicus.
  15. Agnes Stocicha unica in domo sua.
- Et tot inventi et connotati in parochia Bonecensi.

Annus Domini 1729

Hoc anno in hac parochia facta est revisio vivorum ad confessionem paschalem accedendorum ubi reperta est neque auctio neque diminutio. Hos omnes revisae testantur schedulae quas accipiunt accedentes ad confessionem a cantore quod omnes sunt confessi uti in anno praeterito sunt registrati.

Annus Domini 1730

Et hoc anno respectu paschalis confessionis omnes supra notati parochiani praecepto Ecclesiae satisfecerunt, quos testabantur revisae schedulae, praeter tres personas quae se alio transtulerunt, nempe domina Helena Sochacka gubernatoris villae Ostrów filia, quae in uxorem a quodam domino Piotrowski ducta idem in aliam parochiam translata et Paulus Borys subditus villae Ostrów nec non Stanislaus Franczuk etiam subditus Ostroviensis, qui e cathalogo vivorum translati ad cathalogum mortuorum.

Annus Domini 1731

Et hic annus gratia Dei operante minus detrimentum in animabus vivorum ad confessionem paschalem accedentium passus est. Nam omnes supra registrati parochiani confessi sunt ut schedulae revisae testantur. Non tamen ad parochiam saltem ex iunioribus ad adaucti. Sed duae personae ademptae nempe Stephanus Krzysiuk de Bończa et generosa Martianna Majewska de registro vivorum transierunt ad cathalogum mortuorum.

Annus Domini 1732

Et hic annus minus ademit suprascripto vivorum cathalogo ad paschalem communionem accedentium nam iuxta attestationem schedarum ad confessionale parochi porrectarum et revisionem illarum omnes sunt confessi praeter duas personas nempe Paulum Biały subditum Ostroviensem qui ob emendicationem panis transitus ad parochiam Krasnostaviensem et generosum Stanislaum Brzezicki de villa Ostrów qui nimia senectute attritus cessit iunioribus de vivorum cathalogo, in quorum locum accessit ad confessionem paschalem Anna, filia Joannis Tkacz subdita de Ostrów et Marianna Błażkówna de sorte plebanali Bonecensi.

[36] Annus Domini 1733

Et quoniam anterioris revisionis regestrum aliquot suprascriptis annis variatum est tam per commutationem parochianorum in alias parochias ex iusta ratione transmigrantium quare ex occasione subsecutae mortis aliorum tum etiam ex obligatione iuniorum annos competentes ad confessionem paschalem habentium accedendorum ideo moderno anno de novo facta est vivorum revisio et connotatio et imprimis.

Villa Bończa

1. In aula Bonecensi generosi domini collatores ecclesiae Bonecensis, Hiacinthus⁴⁰ et Marianna⁴¹ Głuskie [s] coniuges cum sua familia sed hi raro confitentur in Bonecensi parochia quia saepius manent sub hoc tempus confessionis paschalis in bonis suis iacentibus in palatinatu Lublinensi ideo in parochia sua Opoliensi trans Lublinum confitentur.
2. Generosus Michael Majewski viduus confessus est.
3. Subditus aulae Wawrzek solus tantum confessus.
4. Thomas lignifaber cum sua uxore Praxede de ritu graeco ducta confessi.
5. Joannes Ostapow solus latinus confessus est. Marianna filia eius prima vice confessione paschali confessa.
6. Sebastianus hortulanus aulae et textor cum filio suo Joanne confessi.
7. Casimirus Szkulniak subditus plebanalis cum sua uxore Effemia et cum Luca filio nec non filia Anna confessi sunt.
8. Lucas Mazurek subditus plebanalis cum matre sua Catharina confessi.
9. Simon Burak cum sua uxore Marianna confessi.
10. Andreas Tadewicz organarius cum sua uxore Anna et cum filio Antonio confessi.

Villa Olszanka

1. Nobilis Simon Mianowski cum consorte sua Teresia et cum filia Marianna tum Jacobus famulus et Agnes ancilla confessi sunt.
2. Joannes Grzesiuk unicus tantum confessus.

Villa Ostrów

1. In aula gubernator Franciscus Dąbrowski unicus. Ex familia Agnes ancilla et Adalbertus pastor gregis confessi sunt.
2. Domini Brzezicy, Nicolaus cum uxore sua Anna, Anna vidua cum filio Alexandro filiaque Marianna, Joannes Żmudzki cum uxore sua Christina et filia Agnete confessi.
3. Josephus Borys et Franciscus frater eius confessi.
4. Sebastianus Barczuk cum fratribus suis Mathia et Francisco confessi.
5. Joannes Maciuk cum uxore sua Magdalena et soror eius Agnes confessi.
6. Bartholomaeus cum uxore sua Hedvige cum filiis Simone et Mathia filiaque Anna confessi sunt.

[35] 7. Joannes Gumienny cum uxore sua Sophia confessi.

8. Joannes Franczuk cum uxore sua Anastasia et cum matre Anna confessi.

⁴⁰ Jacek Głuski (zm. 1766) – od 1744 r. wojski lubelski, od 1765 r. łowczy lubelski; APB, bez sygn., *Catalogus mortuorum 1730–1780*, 15; Gmiterek, *Szczygieł, Urzędnicy*, 28, 61.

⁴¹ Marianna z Suchodolskich Głuska (zm. 1754) – dziedziczka Bończy i Olszanki; APB, bez sygn., *Catalogus mortuorum 1730–1780*, 8.

9. Joannes Tkacz cum uxore sua Anna et cum filia Anna confessi.
10. Bartholomaeus Tkacz cum uxore sua Catharina et cum filia Marianna confessi.
11. Lucas Tkacz unicus confessus.
12. Basilius Winnicki unicus in sua domo confessus.
13. Agnes Stocicha confessa.

Annus Domini 1734

Hoc anno facta revisione vivorum ad paschalem confessionem accidendorum nulloque adaucto neque adempto reperto non est facta personarum seorsivum connotatio sed secundum praeteriti anni connotationem dabantur singulis schedulae, quibus ad confessionale receptis et lustratis omnes satisfecisse praecepto Ecclesiae sunt inventi.

Annus Domini 1735

Et hic annus nihil adauxit in hac parochia ad paschalem confessionem cathalogo, imo tres personas de hoc registro transtulit in cathalogum mortuorum, nempe generosam Christinam Żmudzka, laboriosum Bartholomaeum Kulawy et laboriosam Annam Franczucka de villa Ostrów, quae in registro mortuorum sunt notatae. Sed hi omnes in superiori registro connotati sunt confessi hoc anno confessione paschali.

Annus Domini 1736

Villa Bończa

1. In aula Bonecensi manens pro hoc Festo Paschatis magnifica Domina Marianna Głuska collatrix ecclesiae Bonecensis confessa est, generosa virgo Ruszkowska, Marianna Radzikowska, Marianna et Anna puellae, Catharina Kurzajowa nutrix domini Francisci filii generosorum collatorum, nec non dominus Ludovicus Strzelecki, dominus Joannes Piasiecki et famuli tam Antonius puer, quam etiam pater familias cum matre familias praedii Bonecensis, aurigae Thomas, Simon, Mathias, omnes hi in hac parochia hoc anno sunt confessi. Magnificus dominus ipse collator in alia parochia sua est confessus.
2. Dominus Martinus Kałusowski cum sua coniuge Barbara et cum famulo suo Joanne Sobczuk sunt confessi.
3. Wawrzek subditus aulae est confessus.
4. Thomas lignifaber cum sua uxore Anastasia et cum filia sua Marianna sunt confessi.
5. Joannes Ostapow cum uxore sua Hedvige et cum filia Marianna sunt confessi.
6. Sebastianus hortulanus aulae et textor cum filio suo Joanne sunt confessi.
7. Casimirus Szkulniak subditus plebanalis cum Effemia uxore sua et cum filio Luca filiaque Marianna sunt confessi.
8. Lucas subditus plebanalis cum matre sua Catharina sunt confessi.
9. Mathias subditus plebanalis est confessus.
10. Paulus et Joannes fratres subditi plebanales iuvenes sunt confessi.
- [34] 11. Simon Burak cum sua uxore Marianna sunt confessi.
12. Andreas organarius cum sua uxore et cum suo filio Antonio sunt confessi.

Villa Olszanka

1. Generosus Simon Mianowski cum sua uxore Teresia et cum filia Marianna nec non ancillis Agnete et Anna sunt confessi.
2. Joannes Grzesiuk cum filio suo parvo est confessus.

Villa Ostrów

1. In aula gubernator Franciscus cum uxore sua Marianna et cum famulo Mathia nec non ancilla Hedvige cum puero Paulo sunt confessi.
2. Domini Brzezicy, Nicolaus cum uxore sua Anna et filia Anna filioque Josepho, Anna vidua cum filio Alexandro filiaque Marianna, Joannes Żmudzki viduus, Antonius Manowski cum uxore Agnete confessi sunt.
3. Josephus Borys subditus aulae confessus.
4. Sebastianus, Mathias et Franciscus fratres, subditi aulae confessi sunt.
5. Joannes Maciuk cum uxore sua Magdalena et cum sorore Agnete confessi.
6. Simon Bartzuk cum Mathia fratre suo confessi.
7. Joannes Gumienny cum uxore sua Sophia et cum filiolo Antonio confessi.
8. Joannes Franczuk cum uxore sua Anastasia et cum filio suo Paulo confessi.
9. Joannes Tkacz cum sua uxore Anna et filia Anna filioque Josepho confessi.
10. Bartholomaeus Tkacz cum uxore sua Anna confessus.
11. Lucas Tkacz cum filio suo parvo Joanne confessus.
12. Basilius Winnicki unicus.
13. Agnes Stocicha cum Magdalena filia confessa.
14. Agnes uxor Sztociuka confessa.

Annus Domini 1737

Hoc anno secundum superiorem connotationem facta est revisio animarum sub tempus paschale confitendarum quae omnes in hac parochia etsi sub tam infectivum tempus tamen incolumes permanserunt et omnes iuxta attestationem schedularum satisfecerunt quo ad confessionem paschalem praecepto Ecclesiae.

Annus Domini 1738

Villa Bończa

1. In aula Bonecensi sub hoc tempus confessionis paschalis manentes magnifici domini Hiacinthus et Marianna Głuskie *[s]* coniuges et heredes horum bonorum collatoresque ecclesiae Bonecensis cum sua familia confessi. Nempe ipsa domina Głuska, domina Marianna Głuska filia collatorum, generosa virgo Ruszkowska, Marianna Radzikowska, Marianna et Anna puellae nec non dominus Ludovicus Strzelecki, famulus Antonius et Stephanus horum pueri, tum pater familias praedii Franciscus uxor eiusdem Francisci confessa sed in aula non permanet, aurigae Thomas, Simon, Mathias et puer nempe foryś confessi, ipse autem magnificus dominus collator in alia parochia sua est confessus.
- [33]* 2. Dominus Martinus Kałusowski cum sua coniuge Barbara sunt confessi.
3. Wawrzek subditus aulae est confessus.
4. Thomas lignifaber cum sua uxore Anastasia cum filio filiaque sua Marianna sunt confessi.
5. Martinus Nowosad unicus est confessus.
6. Joannes Ostapow cum uxore sua Hedvige et cum filia Marianna sunt confessi.
7. Sebastianus hortulanus aulae cum filio suo Joanne confessi.
8. Casimirus Szkulniak subditus plebanalis viduus cum filio suo Luca filiaque Marianna et cum altera filia iuniore sunt confessi.
9. Lucas subditus plebanalis cum sua matre Catharina confessi.

10. Mathias subditus plebanalis est confessus.
11. Paulus et Joannes fratres Aleksandruczaki subditi plebanales confessi.
12. Simon Burak cum uxore sua Marianna confessi.
13. Mathias ecclesiae cantor cum uxore sua Agnete, filio Stephano filiaque Agatha, Marianna mater familias plebanalis, Mathias, Adalbertus, Franciscus ex familia plebanali sunt confessi.

Villa Olszanka

1. Generosus Simon Mianowski cum sua uxore Teresia et cum filia Marianna nec non ancilla Anna et cum Jacobo bubulco sunt confessi.
2. Joannes Kontempt confessus.

Villa Ostrów

1. In aula Franciscus Dąbrowski cum sua uxore Marianna et pastor gregis Sebastianus, secundus Paulus et Andreas invigilator laboris vulgo tywon confessi.
2. Domini Brzezicy, Nicolaus cum uxore sua Anna et filia Anna filioque Josepho, Anna vidua cum filio suo Alexandro filiaque Marianna, Joannes Żmudzki viduus, Antonius Mankowski cum sua uxore Agnete confessi.
3. Josephus Borys subditus.
4. Sebastianus, Mathias et Franciscus Barczuki fratres, subditi aulae confessi.
5. Joannes Maciuk cum sua uxore Magdalena et cum sorore Agnete confessi.
6. Simon Bartzuk cum Mathia fratre suo confessi.
7. Joannes Gumienny cum uxore sua Sophia et cum filio Antonio confessi.
8. Joannes Franczuk cum uxore sua Anastasia et cum filio suo Paulo confessi.
9. Joannes Tkacz cum sua uxore Anna et filia Catharina filioque Josepho confessi.
10. Bartholomaeus Tkacz cum uxore sua Anna confessi.
11. Lucas Tkacz cum filio suo Joanne.
12. Basilius Winnicki confessus.
13. Agnes Stocicha cum Magdalena filia sua confessa.
14. Agnes uxor Sztociuka confessa.

Et tantum parochianorum.

[32] Annus Domini 1739

Villa Bończa

1. In aula Bonecensi hoc anno sub tempus confessionis paschalis magnifici collatores cum sua tota assistentia non manserunt. Ideo paschalem confessionem in parochia Bonecensi non expederunt praeter duas personas in aula commanentes nempe pater familias praedii Franciscus cum ancilla Christina vidua, caeteri aulae invigilantes ritus graeci.
2. Generosus Martinus Kałusowski cum sua uxore Barbara sunt confessi.
3. Valentinus mollator cum sua uxore Anna sunt confessi.
4. Laurentius subditus aulae solus confessus.
5. Martinus subditus unicus confessus.
6. Anastasia Stolarka vidua cum suo filio Mathia filiaque Justina est confessa.
7. Sebastianus hortulanus aulae est confessus.

8. Casimirus Szkulniak subditus plebanalis cum suo filio Luca et filia sua sunt confessi.
9. Lucas subditus plebanalis cum sua matre Catharina est confessus.
10. Mathias subditus plebanalis est confessus.
11. Paulus et Joannes fratres Aleksandruczaki sunt confessi.
12. In residentia plebanali mater familias Marianna, ancilla Agnes, bubulcus vulgo parobek Josephus, organarius Antonius et puer qui inservit ecclesiae Franciscus confessi sunt in ecclesia Wojsławicensi praevio proprii parochi consensu.

Villa Olszanka

1. Generosus Simon Mianowski cum sua uxore Teresia et cum filia Marianna nec non ancilla Catharina et bubulco Adalberto sunt confessi.
2. Joannes Kontempt subditus aulae confessus.
3. Adalbertus Michalczuk confessus.

Villa Ostrów

1. In aula dominus Basilius Jurkiewicz administrator villae, Mathias invigilator horrei vulgo gumieny, Marianna mater familias vidua cum ancilla Anna, pastores gregis Joannes et Paulus, Andreas bubulcus sunt confessi.
  2. Domus dominorum Brzezziciorum neque adaucta hoc anno neque diminuta, confessionis paschalis praecepto satisfecit.
- [31] Reliqui vero subditi aulae supra anno praeterito connotati cum neque adaucti neque diminuti sunt reperti ideo revisis schedulis ad confessionale receptis quae schedulae testabant omnes confessi.

Annus Domini 1740

Et hic annus auxiliante Deo in exsolvenda paschali confessione per omnes parochianos in parochia Bonecensi commanentes satisfecit praecepto Ecclesiae. Nam revisis schedulis nullus inventus est qui non confiteretur.

Annus Domini 1741

Omnes satisfecisse praecepto Ecclesiae in exsolvenda paschali confessione testati per chartas ad confessionale confessario adatas et porrectas quibus revisis nullus inventus est contranitens.

Annus Domini 1742

Et hic annus in satisfactione praecepti a parochianis Bonecensibus in exsolvenda paschali confessione ut ne secundus nam omnes ad unicum secundum superius regestrum ante diem sanctum Paschae sunt confessi quos testabant receptae chartulae.

Anno Domini 1742 die 6 iunii libri praesentes metricae vivorum ad communionem paschalem accedentium in actu visitationis generalis producti laudataque et commendata eadem diligentia approbati et subscripti. Dominus Josephus Pulski⁴² archidiaconus cathedralis, iudex, generalis visitator.

---

⁴² Piotr Józef Pulski (zm. 1751) – od 1737 r. kanonik, a od 1740 r. prałat archidiacon chełmski, w 1743 r. chełmski oficjał generalny; Jarosław Roman Marczewski, *Dzieje chełmskiej kapituły katedralnej obrządku łacińskiego* (Lublin: Wydawnictwo KUL, 2013), 524, 804.

Annus Domini 1743

Villa Bończa

1. Ex aula Bończa multis iam annis magnificorum collatorum suorum praesentia ecclesia nostra Bonecensis pro confessione paschali comparentibus non gaudet, praeter dominum administratorem Joannem Bronowski qui cum sua uxore et sorore uxoris suae sunt confessi. Et invigilator horrei Adalbertus cum sua uxore Anna etiam sunt confessi. Caeteri ritus graeci. [30]
2. Valentinus mollator cum sua uxore Anna confessi.
3. Martinus subditus aulae unicus confessus.
4. Anastasia Stolarka cum sua filia Justina et cum filio Mathia confessi.
5. Sebastianus hortulanus aulae cum suis filiis Joanne, Antonio et Stanislao sunt confessi.
6. Casimirus Szkulniak subditus plebanalis cum filio Luca filiaque Anna sunt confessi.
7. Lucas subditus plebanalis solus unicus est confessus.
8. Mathias subditus plebanalis cum filio suo Hiacintho sunt confessi.
9. Joannes subditus plebanalis est confessus.
10. Paulus Aleksandruczak subditus plebanalis est confessus.
11. Anna Błażczycka cum suis filiabus Marianna et Agnete sunt confessaes.
12. In residentia plebanali mater familias Anna Jasińska, ancilla Agnes, bubulcus Stanislau, pastor gregis Bartholomaeus, puer inserviens Franciscus et organarius Antonius cum sua coniuge Marianna cum licentia proprii parochi in aliis ecclesiis sunt confessi.
13. In xenodochio Mathias Pełka, avuncula Radzichowska, Anna Duraczycka et Hedvigis cum altera, vetula Sophia in alio domunculo manentes sunt confessaes.

Villa Olszanka

1. Dominus Simon Mianowski cum sua coniuge Teresia, Jacobus Spinek cum sua coniuge Marianna, filiaque domini Mianowski nec non cum bubulco Adalberto et cum ancilla Marianna sunt confessi.
2. Joannes Kontempt est confessus.
3. Adalbertus Michalczuk est confessus.

[29] Villa Ostrów

1. In aula Alexander Jurkiewicz administrator cum familia aulae Mathia Gumienny, Marianna mater familias, Anna ancilla, Josepho bubulco et eius uxore Anna et Andrea bubulco sunt confessi.
2. Domini Brzeziocy nempe Nicolaus cum filio suo Josepho filiaque Anna confessi. Item Anna vidua cum filio suo Alexandro filiaque Marianna. Item Antonius Mankowski cum sua uxore Agnete sunt confessi.
3. Josephus Borys subditus cum sua uxore Anna filiaque Marianna et filio Joanne confessi.
4. Sebastianus, Mathias et Franciscus Barczuki sunt confessi.
5. Lucas Sztociuk cum sua uxore Agnete sunt confessi.
6. Joannes Maciuk cum uxore Magdalena, cum sorore Agnete et marito eius Jacobo sunt confessi.
7. Simon Bartczuk cum Mathia fratre suo sunt confessi.
8. Joannes famulus aulae seu bubulcus cum uxore sua Sophia et cum filiis suis Antonio et altero sunt confessi.
9. Joannes Franczuk cum uxore sua Anastasia, cum filio Paulo filiaque maritata sunt confessi.

10. Joannes Tkacz cum uxore sua Anna, filio Josepho filiabusque suis sunt confessi.
11. Bartholomaeus Tkacz cum uxore sua Anna et cum filia sunt confessi.
12. Lucas Tkacz cum filio suo Joanne et altero filio sunt confessi.
13. Basilius Winnicki est confessus.
14. Magdalena Sztociuka cum marito suo Paulo et cum sorore sua confessi.

Annus 1744

Et hic annus secundum superius regestrum obligationi suae in absolvenda confessione paschali satisfecisset nemine excepto neque adaucto neque diminuto repertus.

[28] Annus Domini 1745

Immortalis Bonecensis parochia in qua quotquot inveniri possunt parochiani omnes superstites vigent raro moriuntur quia rarius nascuntur, tamen quotquot sint omnes hoc anno secundum superius regestrum sunt paschali confessione confessi quos receptae et lustratae post confessionem schedulae testabantur.

Annus Domini 1746

Et hic annus in peragenda confessione paschali nullum ex parochianis Bonecensibus pertinacem invenit praeter duas personas quae relinquentes parochiam Bonecensem ad parochiam Caelestis Hierusalem translatae quas testatur catalogus mortuorum.

Annus Domini 1747

Iam hic annus ob debilitatem parochi habuit aliunde pro paschali tempore ad ecclesiam Bonecensem confessarium qui non omnes cum testimoniis seu schedulis ad confessionem accedentes recipiebat ideo non sunt hoc anno registrati sed sic teneo quod omnes sint confessi.

Annus 1748

Et hoc anno ob debilitatem proprii sui parochi non sunt parochiani ad confessionem paschalem registrati sed post confessionem paschalem revisi omnes inventi sunt confessi.

[27] Annus Domini 1749

Villa Bończa

1. Ex aula Bonecensi confessione paschali confessi generosus Andreas Gumowski administrator cum uxore sua Catharina. Item Joannes Grabczyński notarius proventuum. Item Adalbertus invigilator horrei cum sua uxore Anna et cum filiabus duabus sunt confessi.
2. Valentinus mollator cum sua uxore Anna et cum famulo Simone sunt confessi.
3. Martinus subditus cum suo filio Joanne est confessus.
4. Joannes Podkowiak subditus aulae cum sua uxore Anna est confessus.
5. Sebastianus textor cum suis filiis Stanislawo, Antonio et Paulo sunt confessi.
6. Casimirus Szkulniak subditus plebanalis cum suis filiis Joanne et Luca uxorato eiusque uxor Hedvigis sunt confessi.
7. Paulus Aleksandruczak cum sua uxore Eva sunt confessi etiam Joannes frater eius.
8. Marianna Daniłowa subdita plebanalis confessa.
9. Mathias subditus plebanalis cum filio suo Hiacintho et famulo suo Jacobo sunt confessi.

10. Lucas Mazurek subditus plebanalis solus unicus est confessus.
11. Casimirus Kroczek subditus aulae cum sua matre Anna et sorore sua Agnete sunt confessi.
12. Adalbertus Kołodziej subditus aulae cum suo servo Hiacintho est confessus.
13. In residentia plebanali familia, mater familias Agnes Jasińska cum organario Antonio et uxore eius Marianna uti possessionem habentes in civitate Krasnystaw ideo illic sunt confessi. Bubulcus vero Stephanus cum ancilla Justina et cum vetulis de xenodochio duabus nempe Sophia et Barbara conducto ad id confessario sunt confessi.
Etiam ego Stanislaus Tadewicz parochus ecclesiae Bonecensis satisfaciendo praecepto Ecclesiae conducto confessario pro confessione paschali pro sola plebanali familia nempe Stanislao Kędzierski praeposito hospitalis Skierbieszoviensis sum confessus.
[26] Ancillas vero infidelium Iudeorum arendatoris Bonecensis et distributoris liquoris de taberna has remisi ad civitatem Skierbieszów quae cum testimonio confessionis sunt reversae.

Olszanka villa

1. Generosus dominus Simon Mianowski viduus cum filia sua Marianna et marito filiae suae domino Jacobo Spinek et cum duobus servis suis sunt confessi.
  2. Joannes Kontempt subditus est confessus.
  3. Adalbertus Michalczuk est confessus.
- Et tanti in Olszanka.

Villa Ostrów

1. In aula Alexander Jurkiewicz administrator cum familia aulae, nempe Marianna matre familias et Mathia Gumienny, Josepho pastore gregis et eius uxore Anna filioque eorum sunt confessi.
2. Generosi domini Brzezcicy tenutarii possessores, nempe Nicolaus cum filiis suis Josepho et Casimiro nec non filia Anna. Item Theodorus Brzezcicki viduus cum duobus filiabus suis. Etiam Anna Brzezcicka vidua cum filio suo Alexandro filiaque Marianna. Etiam Antonius Mankowski viduus omnes sunt confessi.
3. Josephus Borys aulae subditus cum sua uxore Anna filiaque Marianna ac marito eius Joanne sunt confessi.
4. Lucas Sztociuk cum sua uxore Agnete sunt confessi.
5. Sebastianus Barczuk cum sua uxore Francisca nec non cum fratre suo Mathia sunt confessi.
6. Joannes Maciuk cum Agnete sua sorore et cum marito eius Jacobo sunt confessi.
7. Simon Kulawczuk cum Mathia fratre suo sunt confessi.
- [25] 8. Joannes famulus aulae seu vulgo włodarz cum sua uxore Sophia et filiis suis Antonio et Josepho sunt confessi.
9. Joannes Franczuk cum uxore sua Anastasia, cum filio Paulo sunt confessi.
10. Gregorius mollator cum sua uxore Agatha et cum filiis vulgo pascerbiis duobus sunt confessi.
11. Anna vidua Tkaczowa cum filio Josepho filiaque Marianna sunt confessi.
12. Anna Bartkowa vidua cum sua filia Catharina est confessa.
13. Adalbertus Krzywoszyjczuk cum sua uxore Hedvige sunt confessi.
14. Basilius Winnicki cum suo servo est confessus.
15. Paulus Bednarz cum sua uxore Magdalena et sorore Anna sunt confessi.

Annus Domini 1750

Et hic annus in peragenda confessione paschali nullum ex parochianis Bonecensibus negligentem invenit qui omnes secundum superius regestrum sunt confessi praeter duas personas quae ex catalogo vivorum translatae sunt ad cathalogum mortuorum, nempe Paulus Maciuk de Ostrów et Agnes Stocicha etiam de Ostrów.

Bibliografia

Źródła archiwalne

Archiwum Archidiecezjalne Lubelskie

sygn. Rep. 60 A 150, *Acta visitationis dioecesis Chelmensis (1635–1638)*;

sygn. Rep. 60 A 152, *Acta visitationis generalis omnium ecclesiarum dioecesis Chelmensis (1714–1718)*;

sygn. Rep. 60 A 154, *Acta visitationis dioecesis Chelmensis (1726–1729)*;

sygn. Rep. 60 A 156, *Status ecclesiarum in dioecesi Chelmensi sitarum et decreta visitationum (1726–1742)*;

sygn. Rep. 60 A 157, *Decreta reformationum ab episcopo Chelmensi lata (1749–1750)*.

Archiwum Państwowe w Lublinie

Chełmski Konsystorz Greckokatolicki, sygn. 35/95/0/5/110 [*Akta Biskupstwa Chełmskiego z okresu rządów biskupa Maksymiliana Ryłły wizytacje klasztorów żeńskich i cerkwi w dekanatach: chełmskim, lubomelskim, szczebrzeskim, hrubieszowskim, horodelskim, kaszogrodzkim, krasnostawskim, zamojskim, rateńskim, lubelskim, tyzowieckim, uhnowskim, tomaszowskim, warężskim, stojanowskim, potylickim, belskim, sokalskim, buskim i tartakowskim*].

Archiwum Parafii pw. św. Stanisława BM w Bończy

bez sygn., *Catalogus mortuorum 1730–1780*.

Źródła drukowane

Jabłonowski, Aleksander. *Polska XVI wieku pod względem geograficzno-statystycznym*. T. 7: *Ziemie ruskie. Ruś Czerwona*. Cz. 1. Warszawa: Warszawska Drukarnia Estetyczna, 1902.

Sawicki, Jakub. *Concilia Poloniae. Źródła i studia krytyczne*. T. 9: *Synody diecezji chełmskiej obrządku łacińskiego z XVI–XVIII wieku i ich statuty*. Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1957.

Synodus provincialis Gnesnensis provinciae sub Ioanne Wężyk [...] Petricoviae Anno Dni millesimo sexcentesimo vigesimo octavo die vigesima secunda mensis Maii celebrata. Cracoviae: In officina Andreae Petricovii, 1629.

Tabella Miast, Wsi, Osad Królestwa Polskiego z wyrażeniem ich położenia i ludności alfabetycznie ułożona w Biórze Kommissyi Rządowej Spraw Wewnętrznych i Policji. T. 1: *A–L*, t. 2: *M–Z*. Warszawa: W Drukarni Łątkiewiczza, 1827.

Opracowania

- Brodnicka, Emilia. „Ludność parafii Wieleń nad Notecią w drugiej połowie XVIII wieku”. *Przeszłość Demograficzna Polski* 2 (1969): 177–215.
- Budzyński, Zdzisław. *Ludność pogranicza polsko-ruskiego w drugiej połowie XVIII wieku: stan, rozmieszczenie, struktura wyznaniowa i etniczna. Dokumentacja statystyczna i kartograficzna*. T. 1–2. Przemyśl–Rzeszów: Wydawnictwo WSP, 1993.
- Budzyński, Zdzisław, Małgorzata Sochacka. „Ludność parafii Hyżne koło Rzeszowa w świetle spisów spowiedniczych z lat 1728–1747”. W: *Studia i materiały z dziejów społecznych Polski południowo-wschodniej*. T. 1, red. Zdzisław Budzyński, 161–181 Rzeszów: Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, 2003.
- Czarnecki, Włodzimierz. „Rozwój sieci osadniczej ziemi chełmskiej w latach 1451–1510”. *Rocznik Chełmski* 5 (1999): 9–59.
- Czarnecki, Włodzimierz. „Rozwój sieci parafialnej Kościoła łacińskiego w ziemi chełmskiej do początku XVII w.”. *Roczniki Humanistyczne* 48 (2000), 2: 29–89.
- Gmiterek, Henryk, Ryszard Szczygieł, oprac. *Urzednicy województwa belskiego i ziemi chełmskiej XIV–XVIII wieku. Spisy*. Kórnik: Biblioteka Kórnicka, 1992.
- Instrukcja wydawnicza dla średniowiecznych źródeł historycznych*. Kraków: Drukarnia Uniwersytetu Jagiellońskiego, 1925.
- Kłaczewski, Witold, Waclaw Urban, oprac. *Urzednicy województwa lubelskiego XVI–XVIII wieku. Spisy*. Kórnik: Biblioteka Kórnicka, 1991.
- Kuklo, Cezary. *Demografia Rzeczypospolitej przedrozbiorowej*. Warszawa: Wydawnictwo DiG, 2009.
- Kuklo, Cezary. „Polska myśl i praktyka statystyczna do końca XVIII wieku”. W: *Historia Polski w liczbach*. T. 4: *Statystyka Polski. Dawniej i dziś*, red. Franciszek Kubiczek, 19–66. Warszawa: GUS, 2017.
- Lepszy, Kazimierz, red. *Instrukcja wydawnicza dla źródeł historycznych od XVI do połowy XIX wieku*. Wrocław: Zakład im. Ossolińskich, 1953.
- Marczewski, Jarosław Roman. „Rękopiśmienne materiały źródłowe doby przedrozbiorowej do dziejów diecezji chełmskiej obrządku łacińskiego we współczesnych archiwach parafialnych archidiecezji lubelskiej, diecezji siedleckiej i diecezji zamojsko-lubaczowskiej”. *Archiwa Biblioteki i Muzea Kościelne* 89 (2008): 249–262. <https://doi.org/10.31743/abmk.10144>.
- Marczewski, Jarosław Roman. *Dzieje chełmskiej kapituły katedralnej obrządku łacińskiego*. Lublin: Wydawnictwo KUL, 2013.
- Narajczyk, Krzysztof. „Tabella Miast, Wsi, Osad Królestwa Polskiego z wyrażeniem ich położenia i ludności alfabetycznie ułożona w Biórze Kommissyi Rządowej Spraw Wewnętrznych i Policyi z 1827 r. Znane źródło w nowej postaci”. *Przeszłość Demograficzna Polski* 43 (2021): 29–59. <https://doi.org/10.18276/pdp.2021.43-02>.
- Puczyński, Bohdan. „Ludność Brzeżan i okolicy w XVII i XVIII wieku”. *Przeszłość Demograficzna Polski* 4 (1971): 175–214; 5 (1972): 15–64; 6 (1974): 3–52.
- Rachwał, Piotr. „Spis ludności parafii Konopnica z 1760 roku”. *Przeszłość Demograficzna Polski* 38, (2016): 117–133. <https://doi.org/10.18276/pdp.2016.2.38-05>.

- Rzemieniecki, Konrad. „Spis ludności rzymskokatolickiej parafii Tartaków z lat 1787 i 1789”. *Przeszłość Demograficzna Polski* 36 (2014): 113–150.
- Szołtysek, Mikołaj. „Od makromodeli do mikrohistorii – gospodarstwo domowe w parafii Bujakowskiej w latach 1766–1803”. *Przeszłość Demograficzna Polski* 25 (2004): 7–75.
- Wolff, Adam. „Projekt instrukcji wydawniczej dla pisanych źródeł historycznych do połowy XVI wieku”. *Studia Źródłoznawcze* 1 (1957): 155–181.

Spisy ludności rzymskokatolickiej parafii Bończa z pierwszej połowy XVIII wieku

Streszczenie

Rzymskokatolicka parafia w Bończy powstała prawdopodobnie w XV stuleciu. W jej skład wchodziły wsie Bończa, Olszanka i Ostrów. Parafia należała do diecezji chełmskiej obrządku łacińskiego. Na jej terenie zamieszkiwali w przeważającej liczbie chrześcijanie obrządku wschodniego – najpierw prawosławni, potem unicy. Pod koniec XVI wieku parafia rzymskokatolicka została sprotestantyzowana przez właścicieli miejscowych dóbr. Po rekatolicyzacji w 1636 roku parafia znalazła się w dekanacie krasnostawskim. W związku z wdrażaniem reformy trydenckiej zaczęto w niej prowadzić księgi metrykalne. W tylnej części najstarszej księgi zgonów proboszcz Stanisław Florian Tadewicz (zm. 1754) umieścił spis wiernych przystępujących do spowiedzi wielkanocnej w latach 1728–1750. Rejestr ten, opublikowany w niniejszym artykule, zawiera wymienionych z imienia i nazwiska członków gospodarstwa domowego z podaniem ich statusu i zależności rodzinnych.

The Population Census of the Roman Catholic Parish in Bończa of the First Half of the 18th Century

Summary

The Roman Catholic parish in Bończa was probably established in the 15th century. It comprised the villages of Bończa, Olszanka and Ostrów. The parish belonged to the Chełm diocese of the Latin rite. Nevertheless, the area was inhabited predominately by the Eastern rite Christians—first Orthodox, then Uniates. At the end of the 16th century, the Roman Catholic parish was converted to Protestantism by the owners of local properties. After re-Catholicization in 1636, it was incorporated into the Krasnystaw deanery. As a result of the Tridentine reform, parish register books began to be kept. At the back of the oldest burial register, Rev. Stanisław Florian Tadewicz (died 1754) placed a list of the faithful who fulfilled their Easter confession obligation in the years 1728–1750. The register, published here, includes names and surnames of household members with their social status and family relationships.